

پیامبران اولوالعزم را به پیامبران دارای صبر و تحمل در مقابل سختی‌ها و مشکلات تبلیغ احکام الهی تفسیر نموده‌اند. به دلیل آن که در آیه اولوالعزم از میان صفات، صفت صبر به عنوان یک صفت برجسته برای پیامبران اولوالعزم مطرح شده است. (تفسیر عاملی، ج ۷، ص ۵۳۳؛ تفسیر آیات الاحکام، ص ۶۸۰؛ تفسیر مراغی، ج ۲۱، ص ۱۳۲؛ التحریر والتنوير، ج ۲۶، ص ۵۷).

ب. بعضی از مفسرین با استناد به برخی از روایات، عزم در کلمه اولوالعزم را به معنای عهد دانسته‌اند. بعضی هم این معنا را از بعضی آیات قرآن همچون آیه ۷ و ۸ سوره احزاب استظهار نموده‌اند چرا که در این آیات به مسئله گرفتن عهد و میثاق از انبیایی بزرگ همچون نوح، ابراهیم، موسی، عیسی، و محمد ﷺ اشاره شده است. همچنین در آیاتی دیگر از انبیایی همچون آدم نام برده شده است که در عمل به عهد و میثاق الهی موفق نبوده است و از این عدم موفقیت به فقدان عزم در ایشان اشاره شده است (ظه: ۱۱۵). بنابراین عزم به معنای عهد و میثاق می‌باشد (تفسیر القرآن العظیم، ج ۶، ص ۳۴۲ و کنزالدقائق، ج ۸، ص ۳۶۰).

مطابق این تفسیر منظور از اولوالعزم پیامبرانی هستند که خداوند از آنها بر عبودیت و اطاعت تامه خویش (بخارا انوار، ج ۱۱، ص ۳۵؛ تفسیر القرآن الکریم، ج ۶، ص ۳۴۲) یا بر ولایت پیامبر خاتم و اهل بیت ایشان (بخارا انوار، ج ۱۱، ص ۳۵؛ المیزان، ج ۲، ص ۲۱۳؛ تفسیر الصافی، ج ۲، ص ۳۴۲؛ تفسیر قمی، ج ۲، ص ۶۶ و کنزالدقائق، ج ۸، ص ۳۶۰) پیمان گرفته است.

ج. عده دیگری از مفسرین با توجه به پاره‌ای از روایات دیگر، انبیای اولوالعزم را به انبیاء دارای کتاب و شریعت تفسیر نموده‌اند (المیزان، ج ۲، ص ۲۱۳؛ جوامع

۱۳۶۹ ش؛ شرح الأسماء، سبزواری، ملاحادی، انتشارات دانشگاه تهران، تهران، ۱۳۷۲ ش؛ شرح قصص الحکم، جندی، مؤید الدین، تحقیق: سید جلال الدین آشتیانی، بوستان کتاب، قم، ۱۴۲۳ ق؛ شرح نهج البلاغه، بحرانی، ابن میثم، دار الآثار للنشر، بیروت، ۱۴۰۱ ق؛ علم الیقین فی اصول الدین، فیض کاشانی، محسن، تحقیق: محسن بیدارفر، انتشارات بیدار، قم، ۱۴۱۸ ق؛ الفتوحات المکیة، ابن عربی، محیی الدین، عثمان یحیی، المكتبة العربية، قاهره، ۱۴۰۸ ق؛ کتاب النعموت، نسائی، احمد بن شعیب، عبدالعزیز شهان، مكتبة العیون، ریاض، ۱۴۱۹ ق؛ كشف الاسرار و عده الأیبرار، میبدی، رشید الدین، علی اصغر حکمت، مؤسسه انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۸۲ ش؛ کنزالدقائق، مهدی، میرزا محمد، مجتبی عراقی، قم، ۱۴۱۶ ق؛ مجمع البیان، طبرسی، فضل بن حسن، دارالمعرفة، بیروت، ۱۴۰۸ ق؛ المیزان، طباطبایی، محمدحسین، مؤسسة الأعلمی للمطبوعات، بیروت، ۱۳۹۴ ق؛ نهج البلاغه، سید رضی، مترجم محمد دشتی، انتشارات صفی، قم، ۱۳۷۹ ق.

مهدی غریزان

اولوا الامر ← آیه اولوا الامر

۹۴. اولوا العزم: نام مخصوص عده‌ای از پیامبران الهی. در قرآن کریم از برخی انبیا الهی به عنوان «اولوالعزم» یاد شده است: ﴿قَاصِبِينَ كَمَا صَبَّرَ أُولُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ﴾؛ پس همان گونه که پیامبران اولوالعزم، صبر کردند، صبر کن (احقاف: ۳۵). درباره این که مقصود از اولوالعزم چیست و انبیای اولوالعزم چه کسانی هستند سه نظریه مطرح شده است:
الف. برخی عزم را به معنای صبر دانسته‌اند و

200227

ÜLÜ'İ-AZM

-
- 1 HİDAYET KORKMAZ, Ülü'İ Azm peygamberler ve ortak özellikleri, Uludağ Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2011

Ulūl-azm (peygamberler)
Rāzī, Tefsīr, XXVIII, 156-

Ulūl-azm (peygamberler)
Rāzī, Tefsīr, XXVIII, 35.

Ulūl-azm

KEM

Bağdadi, Kitabu usulid-din
s. 159

DAKIP. 297-4

ABD: U

Kayıp
A-7000

تراجم الأنبياء الكبار

وَبَيَانِ أَوْلِي الْعِزْمِ مِنْهُمْ

تأليف
عبد الباسط - الحنفي
(١٨٤٤ - ١٩٢٠ هـ)

تحقيق
الدكتور محمد كمال الدين عز الدين عايش

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No	23203
Tanımlama	203 HAN.T

عالم الكتب

1995-1415

23 OCAK 1995

Uzunlar

بيروت - المزرعة، بساية الإسكندرية - الطابق الأول - ص ٨٧٢٣
تلفون: ٣٠٦١٦٦ - ٣١٥١٤٢ - ٣١٣٨٥٩ - بوقيا: نابعلبيكي - لكهن: ٢٣٣٩٠

دائرة المعارف بزرگ اسلامی، جلد سوم، تهران، ۱۳۸۰

اولیاء الله ۴۵۱

تهران، ۱۴۰۴ ق؛ طبری، تفسیر؛ فخرالدین رازی، تفسیر، قاهره، ۱۳۱۳ ق؛ قرآن کریم؛ کلینی، محمد، الکافی، به کوشش علی‌اکبر غفاری، بیروت، ۱۳۸۸ ق؛ مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، بیروت، ۱۴۰۳ ق/۱۹۸۳ م.

فرامرز حاج منوچهری

اولیاء، نک: ولی.

اولیائآتا، شهری در ترکستان در منطقه سیر دریا. این نام از آرامگاه قراخان قدیس در آن شهر گرفته شده، و در ترکی به معنای پدر مقدس است. اولیائآتا در ۱۹۳۶ م/۱۳۱۵ ش به نام یکی از شاعران، قزاق جمبول نامیده شد که مرکز استانی به همین نام در جمهوری قزاقستان است («دائرة المعارف...»، I/535).

در محدوده اولیائآتا شهر باستانی طراز (هم) وجود داشته است. به گفته بارتولد، در سده ۵ ق/۱۱ م مردم این ناحیه به زبانهای ترکی و سغدی سخن می‌گفتند (II(2)/476, 507). وی محل اولیائآتا را در فاصله ۳ (پلاس) تا سوران نوشته، و بر آن است که قلعه قاچار باشی در محل اولیائآتا قرار داشته است (II(2)/93, 282). در ۱۲۲۵ ق/۱۸۱۰ م واحدهای نظامی روسی مقیم تاشکند، محدوده وسیعی تا اولیائآتا را غارت کردند (همو، II(2)/334). در بهار ۱۸۶۴/۱۲۸۰ م دوهنگ یکی از جانب سبیری و آلتائو^۲ و دیگری از جانب سیر دریا عازم ترکستان شدند. هنگ نخست در ذیحجه ۱۲۸۰ ق/ژوئن ۱۸۶۴ شهر اولیائآتا را تصرف کرد («تاریخ...»، I/77, 78). این شهر پس از تصرف آن توسط نیروهای روسیه شهرت یافت. از ۱۳۱۴ ق/۱۸۹۶ م باستان-شناسان در این منطقه به کاوش پرداختند (بارتولد، III/340). در ۱۹۳۶ م و پس از آن حفاریهایی در منطقه شهر باستانی طراز، از سوی هیأت باستان شناسان روس صورت گرفت. در این منطقه سنگهایی از گورهای ترکان به دست آمده که بر آنها نام و مشخصات مرده مدفون منعکس است. آرامگاهی در شهر اولیائآتا با نام «کوچوک اولیا» (قدیس کوچک) وجود دارد که کتیبه آن متعلق به ۶۶۰ ق/۱۲۶۲ م است. این آرامگاه به الغ - بیلگه اقبال خان تعلق دارد (بارتولد، III/340). آرامگاه باباجا - حاتم (سده ۵ ق/۱۱ م) و عایشه بی‌بی (سده ۶ ق/۱۲ م) در جوار این شهر قرار دارد («دائرة المعارف...»، همانجا).

مآخذ:

Barthold, W.W., Sochineniya, Moscow, 1964-1965; Istoriya Uzbekskoi SSR, Tashkent, 1956; Kratkaya geograficheskaya entsiklopediya, Moscow, 1960.
عنايت الله رضا

اولیاء الله آملی، تاریخ‌نگار ایرانی سده ۸ ق/۱۴ م و نویسنده کتاب تاریخ رویان. آگاهیهای ما درباره زندگی اولیاء الله بیشتر مبتنی بر اشارات خود وی در تاریخ رویان است. اولیاء الله چنانکه خود اشاره کرده (ص ۵)، در شهر آمل زاده شد و همانجا پرورش یافت. وی

اولوالعزم، تعبیری قرآنی در اشاره به پیامبران شکیبا، کوشا و دورانندیش که در بیشتر آثار اسلامی در مرتبه‌ای بالاتر از دیگر انبیا جای گرفته‌اند. این تعبیر تنها یک بار در قرآن کریم به کار رفته است (احقاف/۴۶) و نزد بیشتر مفسران، اشاره به پیامبرانی است که استوار و با اراده‌ای قوی در برابر بدکرداری قوم خود، و نیز مکاید شیطان، صبر و بردباری پیشه کرده‌اند و در اجرای امر پروردگارشان، از سختیها پریشان نگشته‌اند (مثلاً نک: طبری، ۲۴/۲۶؛ زمخشری، ۳۱۳/۴-۳۱۴؛ شوکانی، ۲۷/۵). همچنین در برخی منابع، اولوالعزم به پیامبرانی اطلاق می‌شود که دارای شریعت و کتاب هستند و شریعت پیامبران پیش از خود را نسخ کرده‌اند (شیخ طوسی، ۲۸۷/۹؛ سیوطی، ۵۸/۲) و نیز آنهایی که امر به قتال شده‌اند (نک: ابولیت، ۲۳۷/۳)؛ و یا پیامبرانی که برای به جای آوردن واجبات و اجتناب از محارم قیام می‌کنند (شیخ طوسی، ۲۸۶/۹-۲۸۷).

بیشتر مفسران برآنند که واژه «من» در عبارت «اولوالعزم من الرسل» برای تبیض است و بدین ترتیب تنها گروه ویژه‌ای از پیامبران اولوالعزم به شمار می‌آیند (توسیر...، ۴۲۶؛ شیخ طوسی، ۲۸۷/۹؛ زمخشری، ۳۱۳/۴؛ فخرالدین، ۳۵/۲۷). گروه دیگری از مفسران اعتقاد دارند که واژه «من» بیانی است و صبر و پایداری و مورد آزمایش الهی قرار گرفتن، نشانه تمامی انبیاست و خداوند، پیامبری را برنگزید، مگر دارنده این صفات و برخوردار از عزمی قوی و اراده‌ای استوار (طبری، زمخشری، فخرالدین، همانجا).

درباره برشماری نام انبیای اولوالعزم، اختلاف نظر وجود دارد و در روایاتی، به ۵ تن: نوح، ابراهیم، موسی، عیسی (ع) و رسول اکرم (ص) اشاره شده، و برخی دیگر پیامبرانی چون آدم، یوسف، ایوب، هود و صالح را نیز به عنوان اولوالعزم معرفی کرده‌اند (نک: تنویر، زمخشری، فخرالدین، همانجا؛ شوکانی، ۲۷/۵؛ حمدالله، ۱۸). حمدالله مستوفی فهرستی از نام پیامبرانی را که در آثار گوناگون حدیثی، به عنوان پیامبران اولوالعزم معرفی شده‌اند، آورده است (ص ۲۰).

گفتنی است که مبحث انبیای اولوالعزم و پیوند آن به مبحث ولایت ائمه معصومین (ع) در منابع امامیه بسط و گسترش یافته است (مثلاً نک: صفار، ۶۱؛ کلینی، ۴۱۶/۱؛ مجلسی، ۳۸۲/۲۶، ۲۲۶/۴۴)؛ از جمله باید به روایاتی اشاره کرد، بدین مضمون که امامان (ع)، وارث علم و فضیلت پیامبران اولوالعزمند (همو، ۲۰۵/۲).

مآخذ: ابولیت سمرقندی، نصر، تفسیر، به کوشش علی محمد معوض و عادل احمد عبدالوجود، بیروت، ۱۴۱۳ ق/۱۹۳۳ م؛ تنویر المقیاس، منسوب به ابن عباس، قاهره، ۱۳۹۳ ق/۱۹۷۲ م؛ حمدالله مستوفی، تاریخ گزیده، به کوشش عبدالحسین نوایی، تهران، ۱۳۶۷ ش؛ زمخشری، محمود، الکشاف، قاهره، ۱۳۶۶ ق/۱۹۴۷ م؛ سیوطی، اتحاف الاخصاء، به کوشش احمد رمضان احمد، قاهره، ۱۹۸۴ م؛ شوکانی، محمد، فتح القدير، بیروت، دار احیاء التراث العربی؛ شیخ طوسی، محمد، التیان، به کوشش احمد حبیب قصیر عاملی، بیروت، دار احیاء التراث العربی؛ صفار، محمد، بصائر الدرجات،

27 MAYIS 2011

- 190 DE SMET, Daniel. Adam, premier prophète et législateur? La doctrine chiite des *ulū al-'azm* et la controverse sur la pérennité de la *ṣarī'a*. "*Le shī'isme imāmite*" quarante ans après. *Hommage à Etan Kohlberg*. Sous la dir. de Mohammad Ali Amir-Moezzi, Meir M.Bar-Asher, Simon Hopkins. Turnhout: Brepols, 2009, (Bibliothèque de l'École des Hautes Études, Sciences Religieuses, 137), pp.187-202.

ulū'azm